

Pillók Péter – Gyorgyovich Miklós

Vándorlási vágyak és motivációk város és falu viszonylatában

1. Bevezetés

AZ emberiség történetének kezdettől fogva elmaradhatatlan része a vándorlás, ám az intranacionális, intra- és interkontinentális migráció jelensége az ipari forradalom után, továbbá a demográfiai robbanással még jelentősebbé vált, a folyamat pedig még nem ért a csúcsára. A világ városi lakosságának létszáma a múlt század közepétől számítva napjainkra közel hatszorosára nőtt, míg a vidéken lakók száma mindössze megduplázódott, azaz a népességrobbanás ellenére is csökkent az itt élők aránya. További esetleges növekedését az esetek többségében szintén inkább a szaporulatszám-növekménynek köszönheti, nem pedig a csekély mértékű, de egyébként létező kiköltözési jelenségnek.¹ Nem könnyíti meg a vidéken maradást az sem, hogy minél kisebb egy település, általában² annál kisebb az átlagjövedelem is. Továbbá a növekvő népességszám miatti urbanizációs folyamatok egyre több földterületet vonnak el a mezőgazdasági termeléstől, és folyamatos nyomást gyakorolnak a földhasználatra, biodiverzitásra is.³ Emellett szinte természetes, hogy a (nagy)

¹ Novák 2020.

² Természetesen kivételekkel tarkítva, hiszen főleg a nagyvárosok környéki szuburbanizációs területeken találhatóunk számos olyan kistelepülést, ahol a kiköltöző vagyonosok miatt jóval országos átlag feletti jövedelemszintet regisztrálhatunk.

³ A folyamat elsősorban a kevésbé fejlett területeken figyelhető meg világszinten. Viszont ott, ahol a mezőgazdaság fejlettebb, illetve ahol a népességszám nem, vagy alig nő, és a gazdaság is kellőképpen fejlett, éppen hogy a „természetes” területek aránya növekszik. Tehát a közéletben olykor felbukkanó közhely ellenére Európa rég nem volt annyira erdőszült, mint manapság. (Vö.: Fuchs et al. 2015.)

városokban élők több termékhez is hozzáférnek falusias területen élő társaikhoz képest.⁴ Az urbanizációnak kétségtelen előnyeként szokták megemlíteni még többek közt az életszínvonal növekedését, a könnyebb munkához jutás lehetőségét még az alsóbb rétegek számára is,⁵ a gazdasági termelékenység növekményt, a kulturális és egyéb javakhoz való könnyebb hozzáférést, a nagyobb fokú innovációt, a heterogén embertömeg harmonizációját, akár a vele együtt megfigyelhető hátrányok oltárán is, mint az egyes városi területeken sokak számára nem megfelelő életkörülmények, közlekedési lehetőségek és közszolgáltatások, nem beszélve a városi életmód adta ismert egészségi ártalmakról, elkerülhetetlenül jelen lévő környezetszennyezésről és a területenként eltérő minőségű, de egyes helyeken egyértelműen rosszabb közbiztonságról.⁶

Hazánkat illetően általános szakirodalmi megállapítás az alacsony migrációs hajlandóság.⁷ Ugyanakkor kurrens tanulmányok rávilágítanak, hogy Magyarország e kérdésben egyáltalán nem tér el számottevően környező szomszédaitól.⁸ Mindenesetre a belső költözések számossága a 19. század utolsó évtizedeitől kezdett fellendülni, de sosem öltött nagyobb méreteket, viszont az azóta lefolyt vándorlási volumen ezen időszak alatt már jelentősen átrendezte az egyes térségek társadalmi struktúráját, kedvező és kedvezőtlen értelemben egyaránt. Nagyobb fellendülést csak az 1950-es években láthattunk, amelynek hátterében az impulzív iparosítás, a nagy léptékben folyó munkahelyteremtés állt, amely, ha nem is minden esetben önkéntes, de nagyarányú áttelepülésekkel is együtt járt a városok, illetve a főváros javára, ami miatt lényegében mindenhol hirtelen és gyors vándorlási veszteséget könyveltek el a rurális települések. Az 1960-as évektől már komolyabban korlátozták a Budapestre való felköltözést, így egészen a 2000-es évek elejéig folyamatosan esett vissza vagy épp stagnált a főváros vándorlási nyeresége, amely (a többi városéval együtt) az 1990-es évektől esett át már negatív tartományba, amikor is magasabbá vált a kiköltözők száma a beköltözőkéhez képest, amellyel szemben több évtized után újra a (főleg a nagyobb városok környékén elhelyezkedő) falvak népessége kezdett növekedni az odaköltözések okán. Ez a fellendülés a 2000-es évek elejéig érte el tetőfokát először, ezt követően

⁴ Vö.: Novák 2020.

⁵ Még ha adott esetben csak az illegális munka jöhet szóba.

⁶ Bors 2017.

⁷ Lennert–Farkas 2018.

⁸ Rowe–Patias 2020.

viszont a 2008 körüli világgazdasági válsághoz kötődően a belső vándorlási volumen visszaesését figyelhetjük meg.⁹ Budapest esetében azonban már 2002-től erőteljesen lecsökkent a főváros vándorlási vesztesége, de fontos, hogy nem a kivándorlás volumene csökkent, hanem egy az ezzel ellentétes, egyfajta dzsentifikációs bevándorlási folyamat ellensúlyozni kezdte a kivándorlást. Erre maga a válság is ráerősített, de a fellendülési időszak elején a belvárosok lakosság száma növekedésnek is indult, ami a 2018 környéki nagymérvű áremelkedés hatására lassult le némileg, míg a koronavírus-járvány hatására újra beindult a szuburbanizáció, és akár a még távolabbi vidékekre való kiköltözés.¹⁰ Napjainkig tehát újból egyre gyakoribbá váltak a lakóhely-változtatások. Míg a válság megjelenésekor bő félmillióról kevesebb mint 400 ezerre csökkent az állandó vagy ideiglenes lakóhelyet változtatók száma, 2019-re számuk 580 ezer főre nőtt. Ez az emelkedés csak 2020-ban tört meg kissé, 566 ezer fővel. Az intranacionális vándorlás legnagyobb nyertese Pest megye (Budapestet leszámítva, ahol 2016 óta negatív a vándorlási egyenleg), valamint a nyugat-, és kisebb mértékben a közép-dunántúli régió.¹¹ Az utóbbi pár év újdonsága azonban, hogy míg 2007 és 2015 között inkább a városokba való költözés volt jellemző országszerte, ezt követően az ezredforduló körüli időszakhoz hasonló mértékű szuburbanizációs folyamat vette kezdetét, minek hatására a hazai városok 2020-ban immár 19 050 fős nettó „lakóvesztés” könyveltek el a falvakkal szemben.¹²

Látjuk tehát a kurrens makroszintű folyamatokat, amelyeket a terület kiváló szakírói folyamatosan monitoroznak és bemutatnak. Jelen tanulmányunkban tehát nem célunk ezen folyamatok újbóli elemzése, így kissé rendhagyó módon nem a már elköltözött lakossággal, hanem elsősorban a vándorlás előtt álló, költözni vágyó népesség azonosításával, háttér-motivációinak vizsgálatával foglalkozunk. Elemzésünk alapját a Századvég Konzorcium 2020 során lefolytatott egyik nagymintás¹³ kutatása adja. Ennek segítségével elsőként a jelenlegi lakóhellyel, településsel való elégedettség mértékét és ezek lehetséges háttértényezőit mutatjuk be, hiszen bár tud-

⁹ Vö.: Dövényi 2009.

¹⁰ Dr. Kocsis János Balázs 2021, szóbeli közlés.

¹¹ KSH 2019.

¹² KSH adatbázis.

¹³ A Századvég „A magyar vidék – Kistelepülések, területi egyenlőtlenségek Magyarországon” című kutatásának kérdőíves adatfelvételét 2020. szeptember 23. és december 11. között végeztük CATI-módszerrel, a hazai felnőtt lakosság körében, 60 000 fős mintán.

jük, nem feltétlenül elsődleges oka a költözésnek a saját aktuális környezettel való elégedetlenség, a helyben maradási szándékot mindenképpen erősen befolyásolhatja. Ezt követően térünk rá azon adataink interpretációjára, amelyek arra keresik a választ, vajon kik, miért és milyen irányba költöznének el onnan, ahol jelenleg laknak. Az elemzéssel célunk az, hogy bemutassuk a hazai lakosság földrajzi mobilitási szándékait, és választ keressünk arra, milyen háttértényezők befolyásolhatják azokat, akik inkább a városias, illetve azokat, akik inkább a falusias környéket keresik. Természetesen tisztában vagyunk vele, hogy a hazai települések nem bonthatók ketté vegytisztán „vidéki, falusi”, illetve „városias” környezetre, hiszen számos településünkön akár mind a két környezetfajta, illetve ezek valamilyen jellegű keveréke, átmenete is megtalálható. A társadalmi diskurzusban azonban általában ez a két fogalom jelenik meg legélesebben, mondhatni, ellentétpárként, így a vágyott desztinációk ily módon való ketté bontása relatíve jól értelmezhető, irányadó fogódzót adhat a motivációk megismerésére, valamint a vonatkozó szakpolitika kialakítására is.

2. Az elégedettség és elégedetlenség lehetséges háttértényezői

Tanulmányunk fókuszában alapvetően a vándorlási potenciál és annak háttere áll, azonban mint látni fogjuk, a költözési kedv és annak esetleges iránya összefügg azzal is, mennyire kedveljük lakóterületünket, ahol élünk. Mielőtt tehát tanulmányunk tárgyára térünk, vizsgálat alá vesszük a saját településsel kapcsolatos elégedettség mértékét is. A nagy mintán megkérdezett hazai felnőtt lakosság több mint negyede teljes mértékű elégedettségéről számolt be, míg további harmaduk inkább elégedett a településsel, ahol életvitelszerűen él. A középen állók aránya is a válaszadók bő negyedét teszi ki. Mindemellett tehát nem elhanyagolható tényező, hogy a településükkel inkább vagy teljes mértékben elégedetlenek aránya mindössze 14 százalék. Mindez következhet természetes lokálpatriotizmusból is, ám kiutathatóan számos más szempont is befolyásolja a válaszadókat.

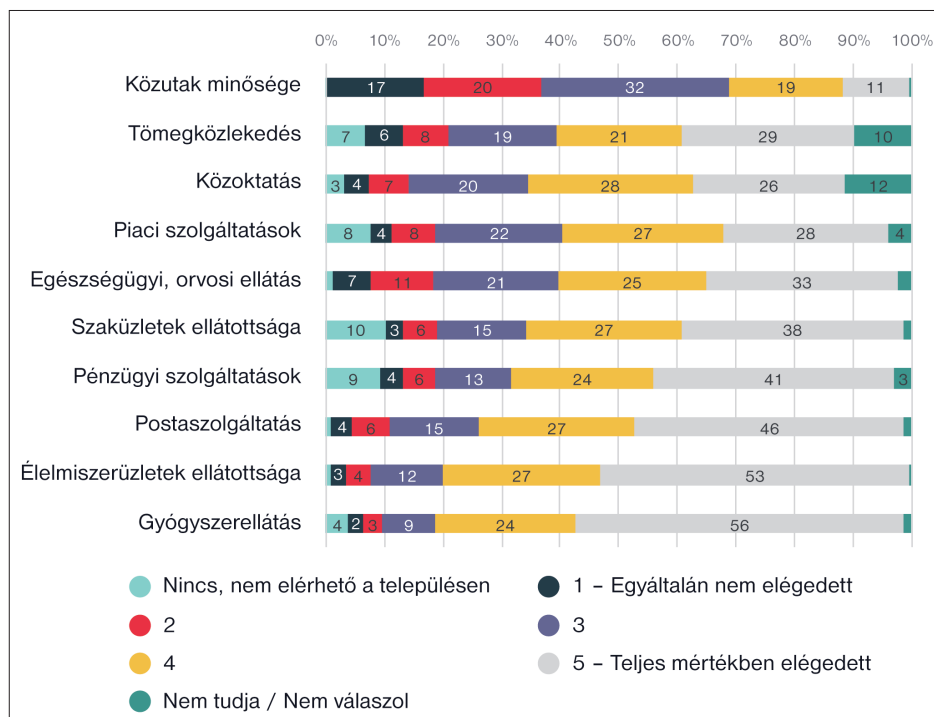
Egyfelől beszédes, hogy a helyben lakás idejét vizsgáló változó¹⁴ esetében gyenge, de szignifikáns eltérés figyelhető meg a kérdésben. Azaz

¹⁴ A kérdéssel különválasztottuk a helyben született őslakosokat, a több mint tíz éve, illetve a kevesebb mint tíz éve ottélő újbeköltözőket.

míg az őslakosok 16 százaléka elégedetlen a településével, és 57 százaléka elégedett, addig a friss beköltözők esetében az elégedetlenek aránya kisebb, 13 százalék, míg az összességében elégedetteké már 64 százalék. Nem meglepő módon persze még markánsabb az elégedettségbeli eltérés azok között, akik a költözési motivációt firtató kérdésünkre eltérő módon reagáltak. A biztosan költözni vágyóknak mindösszesen 34, a költözés gondolatát teljes mértékben elutasítók táborának viszont 70 százaléka elégedett a településsel, ahol él, ami már önmagában előrevetíti, hogy a költözni vágyók jelentős hányadának a saját lakhelyét adó településsel is gondjai lehetnek.

Mindazonáltal további magyarázatot kereshetünk, ha megfigyeljük, mennyire elégedettek a válaszadók egyes konkrét infrastrukturális tényezőkkel. Ennek keretében megkértük a válaszadókat, mondják el, milyen mértékben elégedettek a településükön a közutak minőségével, a tömegközlekedéssel, a közoktatással, a piaci szolgáltatásokkal, az egészségügyi, orvosi ellátással, a szaküzletek ellátottságával, a pénzügyi szol-

1. ábra: Mennyire elégedett Ön a következőkkel a településen (vagy kerületben), ahol él?

gáltatásokkal, a postaszolgáltatással, az élelmiszerüzletek ellátottságával és a gyógyszerellátással. Egyfelől markánsan kiviláglik a közutak minőségével való általános elégedetlenség hazánkban, tekintve, hogy mindössze a kérdezettek 30 százaléka tekint ezekre lakóhelyén viszonylagos vagy teljes megelégedettséggel. Minden további tényezővel azonban a kérdezettek fele (mint a tömegközlekedéssel) vagy akár négyötöde (a gyógyszerellátás tekintetében) többé-kevésbé elégedettnek tekinthető.

Ehhez kapcsolódóan lineáris regresszióanalízissel megvizsgáltuk, hogy az előbbi faktorokkal való elégedettség mértéke mennyire befolyásolja a településsel való elégedettség mértékét. Modellünkben a településsel való megelégedettséget mérő négyállású változó eredményeit az előbbieken bemutatott változókra kapott válaszok hatásán keresztül vizsgáltuk.¹⁵ Elemzésünk rávilágított, hogy az ezen faktorokkal való elégedettség – három esetet leszámítva – szignifikánsan magyarázni tudja a településsel való elégedettséget is. Fontos végeredmény, hogy legnagyobb mértékben a tömegközlekedéssel, és szorosan mellette a közutakkal való elégedettség hat a saját településhez kapcsolt attitűdre. Ezeket a közoktatással, az egészségügyi, orvosi ellátással és kisebb mértékben már, de az élelmiszerüzletek ellátottságával, a piaci szolgáltatások meglétével, illetve szaküzletek ellátottságával való megelégedettség

1. táblázat: Tényezők, amelyek közvetlen hatással vannak a saját településsel való elégedettségre

	Standardizált béta-együttható	Szignifikanciaszint
Tömegközlekedés	0,161	0,000
Közutak minősége	0,149	0,000
Közoktatás	0,109	0,000
Egészségügyi, orvosi ellátás	0,077	0,000
Élelmiszerüzletek ellátottsága	0,045	0,000
Piaci szolgáltatások (pl. szakszervezetek, szépségápolás stb.)	0,045	0,000
Szaküzletek ellátottsága	0,026	0,000
Postaszolgáltatás	0,008	0,175
Pénzügyi szolgáltatások (pl. ATM, bank, takarékszövetkezet)	0,000	0,983
Gyógyszerellátás	-0,006	0,332
R² = 0,179		

¹⁵ Az így létrehozott modell a lakóhellyel való elégedettség alakulásának 17,9 százalékát magyarázza.

követi. Sorrendben tehát mindezen területek tudatos erősítése, a fejlesztések kommunikálása jó eséllyel elősegítheti a lakosságnak a pozitív hozzáállását is saját lakóhelyéhez, megadva az esélyét annak, hogy az elégedettség okán valamivel kevesebben hagyják el a területet, esetleg többen érkezzenek oda.

3. Kik, miért és hova költöznének?

„A magyarok röghöz kötöttek, akik, ha egyszer megállapodtak, nehezen és nem szívesen költöznek el” – általános társadalmi sztereotípiaként halljuk ezeket a mondatokat napjainkig egyes – főleg kvalitatív – kutatásaink során. Ez a társadalmi kvázi önreflexió viszonylag érvényes percepciókra épül, tekintve, hogy többek közt a Budapesten és annak agglomerációjában élő felnőtt lakosság 2005-ben 15, 2010-ben (röviddel a világgazdasági válságot követően) mindössze 4 százalékának volt egyáltalán szándékában költözni.¹⁶ Ezt a képet erősíti az a közismert tény is, hogy a magyarok számára kifejezetten fontos a lakástulajdonlás kérdése, és a környező országokhoz képest is egyedülálló módon magas a tulajdonosok által lakott ingatlanok aránya, szemben a magánbérletek és a szociális bérlemények hányadával. Előbbi kategóriába a lakott ingatlanok 90 százaléka tartozott a 2016-os mikrocenzus idején, míg a bérlemények aránya 8,3 százalék volt.¹⁷ Mindazonáltal látni kell, hogy legalábbis a költözéshez köthető társadalmi sztereotípia újabban egyfajta „kulturális késésre” is utal, közelmúltbéli percepciókra támaszkodik, tekintve, hogy a magyar felnőtt lakosság költözési szándéka erősen megugrott a legutóbbi időszakban. 2020 második felében lezajlott nagymintás kutatásunk egyik eredménye alapján ugyanis megállapítható, hogy a felnőtt populáció bő hetede biztosan költözne, ugyanakkor további bő hatodik sem tartja kizártnak a lehetőséget, sőt, a gondolattól csak a felnőtt társadalom szűk fele határolódik el élesen. Hasonló eredményre utal továbbá, hogy már a kérdezettek mindössze 42 százaléka él őslakosként azon a településen vagy abban a kerületben, ahova eleve született. További 42 százalékuk több mint tíz éve, 16 százalékuk tíz éven belül költözött jelenlegi lakóhelyére, amely eltérő a születési településtől.

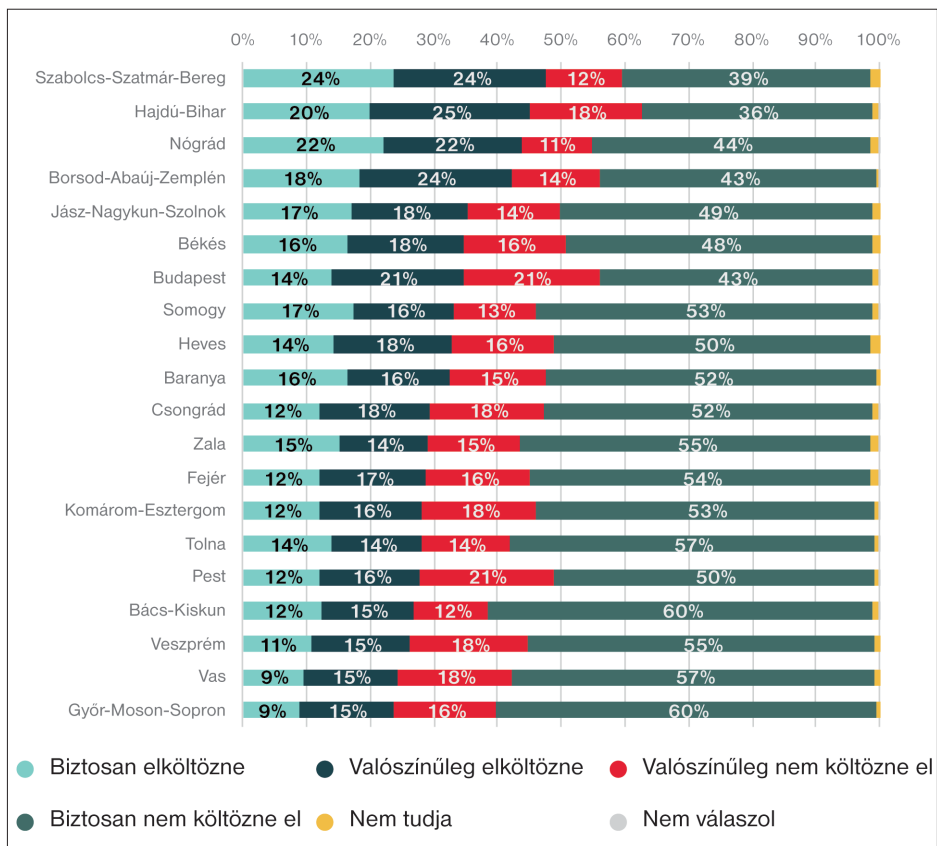
¹⁶ Schuchmann 2015.

¹⁷ KSH 2018.

Területileg vizsgálva a kérdést, nem újszerű adalék, hogy a költözési hajlandóság egyértelműen a Kelet-Magyarország területén élők körében erősebb (Pest megye területét nem számítva ide), az itt élők átlagosan 39 százaléka valószínűleg vagy biztosan elhagyná jelenlegi lakóhelyét, ha tehetné. A legkiemelkedőbb arányokat Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében mértük, ahol már az ott élő felnőtt társadalom közel fele, (sorrendben) 48–42 százalék költözne. Ezzel szemben Nyugat-Magyarországon megközelítőleg fele arányban találtunk olyanokat, akik, ha tehetnék, elhagynák jelenlegi lakhelyüket.

Nem elhanyagolható kérdés a költözési szándék iránya sem azaz, hogy a lakosság inkább a rurális vagy az urbánusabb területek felé indulna.

2. ábra: Ha lehetősége lenne elköltözni onnan, ahol jelenleg életvitelszerűen él, Ön...? – megyék szerint

Fontos tény, hogy a költözni vágyó népesség¹⁸ bő kétharmada, 69 százaléka jelenleg is városlakó, maradék egyharmada falun vagy tanyán él, ami némileg felülírja azt a közkeletű általános sztereotípiát, hogy főképp a falusi, tanyasi lakosság hagyná el otthonát, jellemzően városi körülményekért cserébe. Mindazonáltal nem meglepő, illetve a korábbi eredményeket erősíti, hogy a költözést fontolgató városlakók 72 százaléka továbbra is városban látná szívesen a saját jövőjét, ugyanakkor nem mellékes az sem, hogy maradékuk inkább falusias területek felé venné az irányt. Ezzel szemben a költözni vágyó falusiaknak csak alig valamivel nagyobb hányada maradna falusi körülmények között (31 százalékuk), a mérleg nyelve esetükben is a városias területek felé billen. Számszerűsítve tehát elmondható, hogy a magyar felnőtt populációban 2,7 millió fő költözne biztosan vagy valószínűleg, ha megethetné. Ebből megközelítő pontossággal 1,9 millióan valóban városias területen keresnének új ingatlant, közel 800 ezer fő viszont falusias környezetbe vágyódik, összességében tehát viszonylag jelentős létszámmal lehetne célzottan számolni a motíváló intézkedések megalkotásakor is.

A város mint célpont szintén főleg a keleti országrész megyéiben megfigyelhető opció. Sorrendben Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén és Békés megyében magasán az országos átlag fölötti, 30 és 40 százalék közötti azok aránya, akik ilyen irányú mozgásban vennének részt, és mindössze 5-11 százalékuk választaná a falut. A kifejezetten faluból felköltözés szándéka szintén Szabolcsban a legerősebb, 22 százalékos, amit Nógrád (18 százalék) és Borsod-Abaúj-Zemplén megye követ (13 százalék). Kiemelendő érdekesség, hogy a falura, tanyára költözés vágya, bár országos szinten kicsivel erősebb ugyan az eleve falusi környezetben élők körében, területileg nézve mégis a budapesti válaszadók között a legnépszerűbb: az itt élő költözni vágyók 11 százaléka választaná desztinációként a vidéket és a falut.

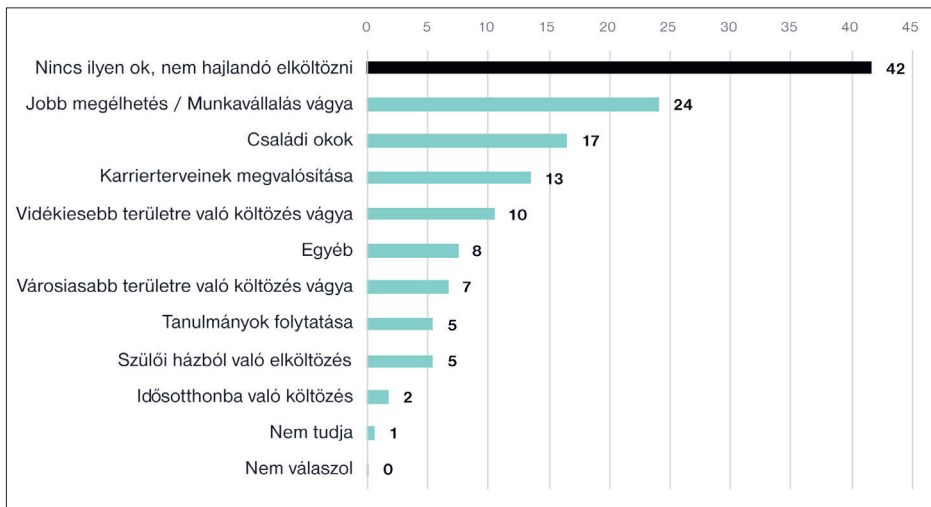
Ismert kormányzati cél Magyarországon, hogy a fiatalok, fiatal családok is mind nagyobb aránya válassza a vidéket lakóhelyéül. Azonban azt is látni kell, hogy az eltérő korúak egymáshoz képest igen eltérően vélekednek a kérdésről, a fiatalok egyelőre kevésbé vágnak a kistelepüléseken élni. Egy nem meglepő, a 2006-os Tárki-felméréshez képest is csak kismértékben változó, markáns trend bontakozik ki az adatfelvétel eredményeiből. Eszerint ugyan a 18–29 éves fiatalok körében a legmagasabb a költözni vágyók aránya: 58 százalék (ami 2006-hoz képest

¹⁸ Azok, akik „biztosan” vagy „valószínűleg” költöznének, azaz a teljes népesség 34 százaléka.

+7 százalékpontos eltérés), saját adatfelvételünk ugyanakkor rámutat arra is, hogy szintén a költözni vágyó fiatalok körében a legkisebb azok hányada, akik a falvakat céloznák meg, mindössze 9 százalékuk: ebből 6 százalék városból, 3 faluról költözne a kisebb települések egyikébe. A trend azonban a 30. életév után erősen megtörik, majd egyenletesen és meredeken csökken a várost preferálók aránya, így a 60 év fölöttiek között már csak 12 százalékot mértünk. Ezzel szemben viszont nem a falvakat választók aránya nőtt meg, hanem pusztán a költözési szándék hagy alább, azaz a falura vágyódás minden korcsoportban mindössze 9-12 százalék között mozog. Ilyetén értelemben egyébként főleg a 30 és 59 év közötti középkorúak költöznének falura, ami összességében megközelítőleg félmillió főt jelent, ebből viszont 320 ezer fő körüli azon középkorúak létszáma, akik városi környezetből vágyódnak a kisebb lélekszámú települések irányába.

Bár a kérdezettek közel kétharmada nem tervez vagy biztosan nem szeretne elköltözni, ugyanakkor arra a kérdésre, hogy milyen oknak kellene bekövetkeznie ahhoz, hogy (mégis) elköltözzön a válaszadó, már csak 42 százalék válaszolt úgy, hogy a felsoroltak közül sem, és magától sem tud olyan indokot mondani, amiért elköltözne. A kérdezettek több mint fele viszont rá tudott mutatni egy vagy több ilyen opcióra. Azok között tehát, akik hajlandóak lennének elköltözni jelenlegi lakhelyükről, számos különböző motivációra bukkantunk. Ezek közül leggyakrabban a jobb megélhetés, munkavállalás vágya került említésre, amit

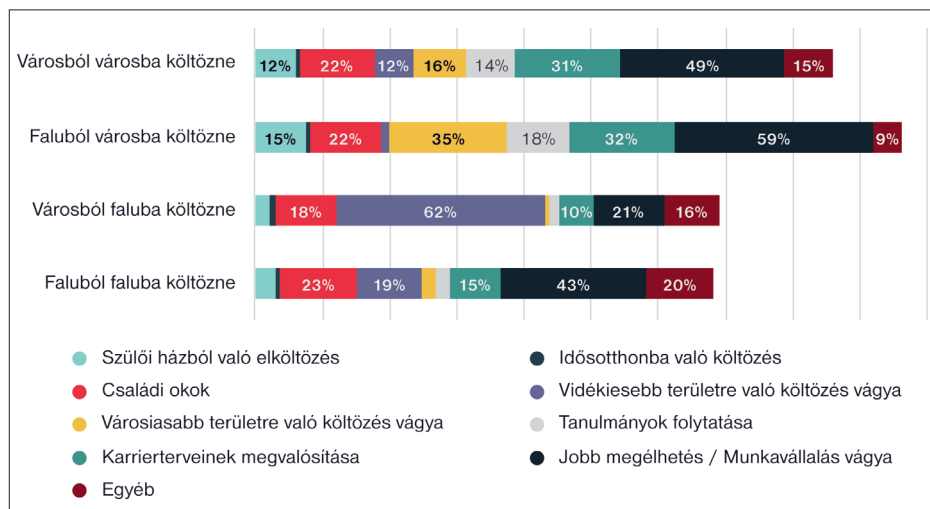
3. ábra: A következők közül mi az, amiért Ön hajlandó volna elköltözni jelenlegi lakóhelyéről? (%)

a felmérésben részt vevők több mint negyede megemlítette, de a karriertervek megvalósítása is idevonatkozatható, amely okot a kérdezettek bő nyolcada húzta alá. A második leggyakrabban említett motiváció a családi okok, amit a kérdezettek hatoda választott. Érdekesség, hogy ugyan csak tizedük jelezte, ha lehetősége lenne vidékiesebb területre költözni, az egy vállalható ok volna számára, de ennél is 3 százalékponttal kevesebben volnának hajlandók elköltözni, ha városiasabb területek felé vehetnék az irányt. A további felsorolt lehetőségeket a kérdezettek kevesebb mint tizede választotta.

Természetesen a város vagy falu mint településtípus irányába való költözés vágyának háttérokai is részben eltérnek, egyes tényezők mentén akár igen markánsan is. Egyfelől a városba költözés vagy maradás szándéka legerősebben a megélhetéssel, karriertervekkel van összefüggésben, amit a jelenleg falusi lakosok körében jelentősen kiegészít a városiasabb területre való költözés egyszerű vágya is. Ezzel szemben a faluba költözés háttér-motivációjában viszonylagos eltérést látunk a faluból továbbra is falura költözni akarók és a városból kimozdulni kívánók esetében két faktor mentén is. Előbbiek jelentős hányada továbbra is a jobb megélhetést jelölte meg, azaz bár falun él, máshol, de hasonló típusú területen látja a jövőjét biztosítottnak ilyen szempontból. Ellenben a városból ki-költözni vágyakozók körében egyértelműen a vidékiesebb területek felé való elvágódás dominál.

4. ábra: A költözési irányok és motivációk közti kapcsolatok (%)

3.1. A faluba és városba való költözési hajlandóságra és tervekre ható háttértényezők

Végezetül logisztikus regresszióanalízissel¹⁹ arra a kérdésre kerestük a választ, vajon milyen háttértényezők²⁰ és milyen irányba hathatnak a falu és a város felé való költözési vágyra, illetve a ténylegesen várható költözésre. A táblázatban az egyszerűség kedvéért mind több, de legfeljebb három pluszjellel jeleztük, ha valakit az adott tényező erősen az adott desztináció felé való költözésre hajlamosít, illetve legfeljebb három mínuszjellel, ha ennek az ellenkezője igaz. Ezen túl a jel nélküli cellák arra utalnak, hogy az vizsgált tényezőnek nincs különösebb hatása a motivációra.

Első modellünkben azt vettük górcső alá, az elköltözésre, illetve a maradásra ható személyes tényezők vajon hogyan befolyásolják a desztinációválasztást a költözésre vágyakozók, illetve a várhatóan költözők esetében. Vitán felüli, hogy a vidékiesebb vagy városiasabb területre költözés vágya a legszámottevőbb hatást jelenti a vágyott lakóterület típusára. Ugyanakkor érdekes ellentétpárok is megfigyelhetők. Egyfelől a tanulmányok folytatása és a karriertervek megvalósítása egyértelműen inkább a városba való költözés irányába mozdítja a költözésre nyitott válaszadókat, azonban érdekesség, hogy a jobb megélhetésre, munkavállalásra törekvésnek – bár ellenmotivációként hat a vidékre, falura költözés kapcsán – nincs egyértelmű hatása a városias területek felé történő költözésre. Azaz míg azok körében, akik „pusztán” vágyódnak a költözésre, a jobb megélhetés vágya megjelenik egy gyenge tényezőként, de a ténylegesen költözők esetében szignifikáns hatást már nem figyelhettünk meg.

További érdekes eredménnyel kecsegtet következő elemzésünk, amely a faluról városba, illetve a városból falura költözés vágyát a vidékkel, falusi környezettel való pozitív és negatív asszociációs tényezőkkel veti egybe. Nem meglepő módon a faluval, vidékkel való pozitív fogalmak elfogadása, kiváltképp a vidékhez társított *nyugalom*, *boldogság/öröm*, és valamegyest a *vidámság* képzelet szintén motíválólólag hat azokra a városiakra, akik vágnak és várhatóan költözni is fognak ebbe az irányba. A várhatóan

¹⁹ A logisztikus regresszió a függő változó (jelen esetben a városból faluba költözés, illetve a faluból városba költözés vágya és várhatósága) mint esemény bekövetkezésének valószínűségét becsüli meg. A módszer arra keresi a választ, hogy a vizsgált esemény vajon bekövetkezik-e, amelyhez fontos az eseményre esetlegesen hatni képes mind több függő változó vizsgálata.

²⁰ A táblázatokban lásd: bal oldali oszlop sorai.

valóban költözők számára ezeken felül a gondoskodás érzése is meghatározó a kérdésben. Ezzel szemben a faluról város felé mozdulni kívánókban egyértelműen a negatív képzettársítások, azokon belül is elsősorban a faluhoz társított *unalom* képzete erősíti az elvagyódást, ami kiegészül az *elégedetlenség*, *szomorúság* és *tétlenség* érzetével is. Azok körében, akik várhatóan költözni is fognak, az unalom mellett az elégedetlenség is azonos erősséggel jelenik meg, ellenben a tétlenség képzete már nem.

2. táblázat: A városból falura, illetve faluból városba költözés lehetőségére, illetve várható bekövetkeztére ható lehetséges háttértényezők logisztikus regresszióvizsgálata

	Városból faluba költözne		Faluból városba költözne	
	Ha lehetősége lenne költözni	Várhatóan valóban költözik	Ha lehetősége lenne költözni	Várhatóan valóban költözik
Jelenlegi lakhelyről való elköltözés motivációs tényezői				
Szülői házból való elköltözés			+	
Idősotthonba való költözés		+	+	
Vidékesebb területre való költözés vágya	+++	+++	---	---
Városiasabb területre való költözés vágya	---	---	+++	+++
Tanulmányok folytatása	--	--	++	++
Karrierterveinek megvalósítása	--	--	++	++
Jobb megélhetés / Munkavállalás vágya	--	--	+	
Vidékkel, falusi környezettel való asszociációs tényezők				
Nyugalom, gondtalanság	++	++		
Elégedetlenség	--	--	+	++
Gondoskodás		+	-	-
Unalom	--	--	++	++
Boldogság, öröm	++	++		
Szomorúság	--	-	+	+
Nyugtalanság, félelem	-			
Hála			-	-
Tétlenség	--	-	+	
Vidámság	+	+		--

Összefoglalóan elmondható tehát, hogy bár él bennünk egy kép, miszerint a magyar emberek röghöz kötöttek, az adatok jól érzékeltetik, hogy gazdasági értelemben válságosabb időszakban valóban radikálisan csökken akár még a költözési szándék is, prosperáló időszakban viszont akár jelentősen meg is emelkedhet. Jelen kutatás felvételekor a hazai felnőtt lakosságnak szintén egy markáns hányada költözött volna el mindenképp vagy valószínűleg, ha erre lehetősége adódott volna. Ezek aránya szignifikánsan kimagaslóbb a keleti országrészben. A vágyott desztinációt tekintve jól sejthető eredmény, hogy nálunk is hasonló urbanizációs tendencia mutatkozik, mint ahogy a világ számos pontján ez megfigyelhető. A kérdezettek túlnyomó többsége városias környezetre vágyik, ugyanakkor jól kivehető egy markáns, megközelítőleg egyharmados kisebbség, akik viszont inkább a rurális területek felé vennék az irányt. A városba költözés háttéroka nem kizárólagosan, de jelentős mértékben a karrier felfuttatása és a jobb megélhetés iránti vágy. Ezzel szemben a városból falura költözni vágyókat elsősorban maga a vidék iránti vágy motiválja.

Irodalom

Bors, Szilvia 2017: Az urbanizáció munkajogi hajtóerői Győrben. *Jog- és politikatudományi Folyóirat*, 11. évf., 4. sz.

Dövényi, Zoltán 2009: A belső vándormozgalom Magyarországon: folyamatok és struktúrák. *Statisztikai Szemle*, 87. évf., 7–8. sz.

Fuchs, Richard – Verburg, Peter H. – Clevers, Jan G. P. W. – Herold, Martin 2015: The potential of old maps and encyclopaedias for reconstructing historic European land cover/use change. *Applied Geography*, 59 évf., május.

KSH 2018: *Mikrocenzus 2016 – Lakáskörülmények*. Budapest, KSH. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_7.pdf (letöltve: 2021. július 12.).

KSH 2019: *Magyarország 2018*. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2018.pdf> (letöltve: 2021. július 12.).

Lennert, József – Farkas, Jenő Zsolt 2018: *Az éghajlatváltozás várható hatása a magyarországi belső migrációs folyamatokra*. Budapest, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete.

Novák, Norbert 2020: Összefüggés a népesség növekedése és az urbanizáció között. *International Journal of Engineering and Management Sciences*, 5. évf., 1. sz.

Rowe, Francisco – Patias, Nikos 2020: Mapping the spatial patterns of internal migration in Europe. *Regional Studies, Regional Science*, 7. évf., 1. sz.

Schuchmann, Júlia 2015: Költözési szándék és lakóhelyi szuburbanizáció a budapesti agglomerációban. In Hervainé Szabó Gyöngyvér (szerk.): *A 21. század eleji államiság kérdőjelei*. Székesfehérvár, KJF. http://www.regscience.hu:8080/xmlui/bitstream/handle/11155/1104/schuchmann_koltozesi_2015.pdf?sequence=1 (letöltve: 2021. július 12.).

Adatbázisok:

KSH: Belföldi vándorlás településtípus szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0045.html

Századvég Konzorcium (2020): *A magyar vidék – Kistelepülések, területi egyenlőtlenségek Magyarországon* című kutatás kérdőíves adatfelvételének SPSS adatbázisa.